

SFERA

NR. 3, Iunie 2001

SUPLIMENT AL REVISTEI "SFERA POLITICII"



Pactul de stabilitate: Problemă sau soluție?

Pactul de stabilitate



Stelian Tănase

Bună ziua. Vreau în primul rând să vă mulțumesc că ați onorat invitațiile noastre. În al doilea rând sper să purtăm astăzi un dialog consistent pe o temă care are un caracter, așa spune, hamletian. Pe de o parte, ideea Pactului de stabilitate a apărut pentru mulți dintre actorii regiunii ca o salvare, ca să nu spun, prea simplist poate, o soluție. A avut

chiar o componentă miraculoasă pentru că era dovada primă că Occidentul în sfârșit se mobilizează substanțial în rezolvarea problemelor zonei. O zonă despre care un mit comun în ultimii cincizeci de ani ne spune că a fost părăsită, ignorată. Pe de altă parte, a fost evident faptul că însăși chestiunea Pactului de stabilitate este la fel de problematică ca și zona. Oricum aceasta este impresia unui om nu foarte familiarizat cu tehnicalitățile diplomatice ale acestei chestiuni.

Prin urmare, ne-am gândit să organizăm această masă rotundă tocmai pentru a aduce anumite clarificări, pentru a decupa din această ceață, confuzie, percepție difuză, o imagine ceva mai clară. Mă gândesc mai ales la ce trebuie să așteptăm de la Pactul de stabilitate, în ce măsură noi ne-am iluzionat sau ne-am creat o falsă imagine despre ce a fost și ce va fi acesta și care este substanța lui

astăzi.

Încă o idee vreau să mai subliniez. Această masă rotundă face parte dintr-o serie pe care Institutul de Cercetări Politice și Economice și Fundația "Societatea Civilă" au inaugurat-o în urmă cu doi ani, doi ani și jumătate, o serie în care din șase în șase luni am organizat întâlniri la vârf cu oamenii cei mai competenți și legitim îndreptățiți în acel moment a se pronunța în aceste chestiuni atât de delicate. Așa cum ați văzut și în programul nostru avem astăzi printre noi, și am să le dau numai numele, pe domnul Mircea Geoană, domnul Adrian Severin, domnul Mihai Răzvan Ungureanu, cu care fac parte din aceeași "tagmă", să zic, a istoricilor. Sper să avem împreună o bună discuție pentru ca în final să avem lucrurile ceva mai clare, să avem o imagine mai limpede despre această problemă, repet, hamletiană, care este Pactul de stabilitate.

O sarcină suplimentară

Mircea Geoană

Mă bucur că ne-am adunat aici. Este o idee bună, mai ales că pentru România, deloc un simplu beneficiar al Pactului, problema acestuia devine cu fiecare zi o sarcină și o obligație.

Lansat în urmă cu practic doi ani, Pactul are la bază o inițiativă germană. Acest fapt nu mai reprezintă demult un mister. Oamenii importanți din Germania și din Europa, ca Gunther Verhaugen bunăoară și alți câțiva, au discutat la Berlin necesitatea unei forme integrate de sprijinire a Europei de Sud-Est. Pactul nu a fost

receptat însă, din păcate, de către birocrăția de la Bruxelles, de către Comisia Europeană, ca o soluție ci mai degrabă ca o sarcină suplimentară. O parte dintre birocrății de la Bruxelles au replicat spunând că este vorba practic de proiecte deja inițiate cu Banca Europeană de Investiții și cu Banca Mondială, proiecte pe care ei urmau să le reimpacheteze, să le introducă într-o retortă suplimentară etc. Ceea ce, evident, urma să conducă doar la anumite întârzieri și la un anumit grad de frustrare.

A existat prin urmare o problemă legată de atitudinea birocrăției. A doua problemă s-a datorat relațiilor dintre dona-

torii europeni și cei internaționali. Este interesant de remarcat aici relația între Europa și SUA, pe de o parte, și pe de altă parte între Europa, SUA și alți donatori individuali, Japonia de exemplu.

Există în cazul Pactului un secretariat comun care ar trebui să fie în mod normal un fel de "clearing-house" în această chestiune. Am dat această explicație ca să înțelegeți de unde au apărut unele întârzieri. Ele s-au datorat tocmai acestui circuit birocratic, oarecum dublat. În același timp Uniunea Europeană a decis să lanseze cu țările din Balcanii de Vest o nouă generație de acorduri europene care se numesc "Acorduri de stabilizare și asociere". Uniunea Europeană și-a prezentat astfel opțiunea, vocația politico-economico-financiară, angajând aceste țări și oferindu-le, deocamdată Macedoniei și Croației, o viziune europeană. Automat, ambiția Europei și ponderea ei în această ecuație, inclusiv în Pactul de stabilitate, a crescut. Cu toate acestea, la această oră, această pondere mai importantă a Europei nu este încă sesizabilă.

Un element nou și de care trebuie să se țină seama în actuala conjunctură este noua administrație americană, care a venit cu o anumită nerăbdare, specific americană, care spune: *Pentru câtă vreme mai suntem implicați în Balcani? Vreau să știu, vreau să pun resurse, vreau să-mi fin militarii acolo pentru o bucată de timp, dar vreau să știu care este miza și finalitatea.* O doză de nerăbdare, legitimă și firească, pentru că americanii sunt în general oameni relativ grăbiți.

Nu în ultimul rând este vorba de



țările din regiune. Privește Pactul de stabilitate doar Balcanii de Vest, deci acea zonă în continuare frământată, sau vizează întreaga Europă de Sud-Est, inclusiv România și Bulgaria? La Summitul de la Sarajevo problema în discuție a fost dacă Pactul se adresează numai celor care au nevoie imediată de consolidarea statală, de găsirea identității statale în anumite cazuri, sau vizează un efort regional mai larg. Am amintit aceste probleme nu pentru a pune Pactul într-o lumină negativă ci pentru a vă spune deschis și informal care sunt câteva dintre frământările actuale ale Pactului.

Revenind la România, noi am crezut tot timpul că, în primul rând, Pactul nu este un substitut la integrarea europeană și în al doilea rând că Pactul nu este un substitut la responsabilitatea națională individuală a țărilor membre. Prin urmare, nu este un vehicul miraculos în care se întâmplă să curgă bani din cer și să se producă peste noapte, schimbări fundamentale în țările respective.

Noi am recunoscut tot timpul că două tipuri de birocrații, una europeană și a Băncii Mondiale și alta specifică Balcanilor fac un mariaj foarte prost. Asta în primul rând, pentru că în Europa de Sud-Est, în Balcani, avem un tip de administrație publică și un sistem de a opera care are la bază niște slăbiciuni istorice, structurale, legate nu numai de competență, ci și de modul de a vedea viața, relația cu cetățeanul și relația cu rezultatele practice ale muncii administrative. Pe de altă parte, avem birocrația extrem de competentă dar și extrem de lentă și extrem de tipică și oarecum geloasă pe orice fel de delegare de responsabilitate. Prin urmare mariajul dificil sus-amintit rezidă nu în Pactul de stabilitate, ci filosofic, cultural și instituțional între cum știm noi să facem treabă în administrațiile din zona noastră și cum știu să facă cei din Europa.



România are în această perioadă un cuvânt important de spus

Dacă Pactul mai este valid, dacă mai este o chestiune de actualitate pentru țările din regiune și dacă răspunsul este pozitiv, ce facem pentru ca acest Pact să devină într-adevăr un instrument util? Ce obligație are România în actualul context și de ce le are? Pentru că, după doi ani de

lupte prin tenebrele birocrației americane, europene și regionale, am reușit să obținem conferința donatorilor pentru Europa de Sud-Est, pentru Pact. Conferința care se va desfășura la București în octombrie. Avem deci, într-o oarecare măsură, un grad ceva mai mare de influență asupra jocului. În al doilea rând, avem șansa de a regăsi câțiva conaționali implicați în structurile Pactului, în poziții importante. Îl amintesc aici doar pe Mihai Răzvan Ungureanu, care are un rol crucial în această chestiune, el fiind agentul, revizorul care, practic, are un anumit rol în selectarea proiectelor. În al treilea rând, există o relație oarecum imprecisă, dar interesantă între OSCE și Pactul de stabilitate. Când a fost inițiat Pactul, sintagma folosită a fost: "El se află sub autoritatea OSCE, o organizație cu 55 de state, care lucrează prin consens." Care este însă relația reală, care este autoritatea politică care într-adevăr ar trebui să influențeze Pactul? M-am referit la acest aspect pentru că România are de jucat, cel puțin în acest an și din această perspectivă, un rol politic, oarecum efemer și pasager. Rămâne însă obligația noastră suplimentară legată de președinția OSCE.

O realitate politică și fizică

Pactul este o realitate și politică și fizică. El funcționează, el are o viață. El are întâlniri, are mese de lucru, are proiecte selecționate, bani. Se apropie de o anumită maturizare. Nu mai putem, cred eu, ca țară și ca regiune să fim oarecum pasivi vis-à-vis de Pact. Sau ne hotărâm că Pactul este încă util, restabilim priorități și ținte puțin mai precise, obiective strategice reale, etc. și atunci ne pregătim până în octombrie să reflectăm din punct de vedere politic și procedural la selectarea proiectelor prioritare sau, dacă lucrurile nu merg, îl abandonăm. Intenția noastră foarte fermă este aceea de a da Pactului o a doua șansă, reală. Și cred că avem mai mult ca în alți ani ceva mai multă influență în acest joc.

În ce privește țările din regiune, sunt două elemente importante în ecuația regională actuală care ne-ar putea permite să dăm această a doua șansă Pactului și să stabilim niște priorități strategice reale, în special în zona economică și în zona de securitate. Primul este reparația Iugoslaviei în ecuația regională și recuplarea ei la procesul de legare a întregii regiuni, inclusiv în Pactul de stabilitate. Va fi o conferință a donatorilor dedicată Iugoslaviei la sfârșit de iunie. E un moment foarte important. Americanii au acceptat să vină, să participe, fizic, la conferință. Asta are și o anumită conotație politică mai largă. Vor fi resurse pentru Iugoslavia. Este foarte important ca discuția donatorilor pentru Iugoslavia să se îmbine cu ansamblul proiectelor deja existente sau cu ansamblul proiectelor care vor urma pentru a cupla această țară la proiectele deja anticipate în cadrul Pactului de stabilitate. Pentru România este cu atât mai important cu cât o sumă de proiecte impor-

tante pentru noi, modernizarea ecluzelor de la Porțile de Fier, calea ferată Chișinău-Timișoara, autostrada București-Timișoara, ca să dau numai câteva exemple imediate, de natură vitală pentru interesul economic românesc, al Iugoslaviei și al regiunii, ar putea fi puse pe tapet în acest nou context.

Un alt element important, pentru România de această dată, este intrarea Republicii Moldova în Pactul de stabilitate. Sperăm ca până în octombrie să putem veni cu câteva proiecte concrete în acest sens. Este o formă de a păstra întredeschisă măcar ușa europeană, via Europa de Sud-Est pentru Moldova și de a găsi resurse pentru a face ceea ce n-am putut să facem în zece ani de zile, din diverse motive, pe care nu vreau să le comentez aici. Prin urmare, pentru interesul nostru și pentru interesul păstrării unei opțiuni europene pentru țările de la răsăritul nostru, Pactul este în continuare important pentru România, și asta dincolo de obligațiile noastre internaționale pe acest an cu OSCE.

Cum stabilim însă prioritățile reale? Aici, pasivitatea tradițională și, aș spune, o anume mentalitate de asistați a țărilor din regiune cred că ar trebui să înceteze. Este extrem de important ca între noi, țările din regiune, să stabilim acele proiecte care într-adevăr sunt importante pentru toți. Eu m-am referit în câteva rânduri la câteva tipuri de proiecte: unul, bineînțeles, de infrastructură majoră, care leagă într-adevăr regiunea, doi, o investiție masivă în serviciul public. În administrația publică, centrală și locală, trebuie neapărat investit în această zonă. Și în al treilea rând să încercăm să vedem cum putem să investim în crearea de locuri de muncă pentru a rezolva problemele sociale grave ale regiunii. Mai putem adăuga la capătul mai înalt al ecuației, chestiuni legate de IT, de internet, de telecomunicații, lucruri care ar putea să ne permită să mergem mai repede pe mai departe. Încercăm să avem câteva priorități reale și să dirijăm discuția, să o focalizăm pe problemele reale ale zonei. Vă dau două exemple care nu afectează România atât de mult dar care sunt importante pentru echilibrul regional. Problema refugiaților. Sunt sute de mii de oameni din Croația, din Bosnia-Herțegovina, din Iugoslavia, din Albania, din Kosovo. Oameni care în urma războaielor ăstora multiple trebuie să se întoarcă acasă. Sunt apoi probleme legate de dezarmarea formațiilor paramilitare, a oamenilor care trăiesc din 'meseria' aceasta, care poartă o armă și care, ca să își justifice salariul, trebuie să aibă și o cauză. Sunt și probleme de acest gen, care nu privesc România în mod direct dar care sunt importante pentru regiune și unde cred că România ar trebui să dea dovadă de oarecare "generozitate" pentru a promova și acel tip de proiect care, deși nu imediat, este în interesul nostru economic prin impactul pozitiv asupra stabilității regionale.



Uriașul de fum creat la Sarajevo



Mihai Răzvan Ungureanu

Pactul trece în momentul de față, și, în paranteză o spun, nu-mi pot asuma nicicum răspunsuri definitive relativ la identitatea finală, instituțională, a acestui foarte nou construct cultural, prin profunde transformări. El iese ușor-ușor din copilărie cu genunchii slabi, nu neapărat pentru că n-a învățat să meargă în momentul în care în 1999 a existat un "pater certus" al întregului desen politic, ci pentru că a plecat de la o enormă generozitate revărsată în retorica politică a acelui moment. Abia ulterior el a suferit cenzuri, în principal datorită contextului foarte, foarte delicat la care a trebuit să se adapteze din mers. Ceea ce a făcut ca uriașul de fum creat la Sarajevo, în vara lui 1999, să fie astăzi mult redus ca dimensiuni, dar și mult mai strâns totodată, mai consistent, mai sigur cumva pe sine, chiar dacă nu poate evita întrebări acute de genul celei care dă titlul întâlnirii noastre.

Mai curând vă pot spune ce nu este Pactul decât ce este Pactul, fiindcă nimeni în momentul de față n-ar putea răspunde, n-ar putea da o definiție substanțială și în care să se autosustină, o definiție de dicționar Pactului de stabilitate. În primul rând, pentru că acesta nu are precedent și ca orice invenție, în condiții de criză, e supus unui arbitrar simbolic.

Ce nu este Pactul? În primul rând nu este o cutie poștală, nu este locul unde se adună planurile, scrisorile de intenție, strategiile guvernelor țărilor sud-est europene. Doi, nu este nici sacul cu minuni al lui Moș Crăciun din care fiecare să-și poată apoi alege cadoul cu care să își rezolve problemele acute de acasă. Trei, nu este sofaua psihanalitică a lui Freud care să suporte relaxarea fiecărui stat cu probleme din sud-estul Europei, să-i preia frustrările și să încerce a le diminua.

Pactul de stabilitate, în primul rând, nu are o construcție instituțională în sensul propriu al cuvântului. Este, mai curând, un mediu. Mai curând evocă interstițiul politic dintre termeni tari, dintre arhitecturi tari și cu profil precis ale continentului, e mai curând o citoplasmă care vehiculează proiecte, care încearcă să genereze proiecte sau care, dimpotrivă, omoară, sugrumă proiecte. Este, într-o bună măsură, în cazul în care este bine folosit, instrumentat, un avocat. În aceeași

măsură, poate fi un martor mut al eșecului politic, național sau regional. Pactul a fost construit pe argumente de bun simț, care din 1999 și până acum, în opinia mea, și-au păstrat valabilitatea. În primul rând, are la bază o filosofie ternară, simplă, o filosofie de cafenea. Nu poate să existe o prosperitate economică în cazul în care climatul democratic nu este real și, dacă acești doi termeni nu beneficiază de un mediu de securitate, care să se autoreproducă în timp. Excluzând unul dintre acești trei termeni, ceilalți doi devin caduci, se anulează automat.

Al doilea pilon teoretic al Pactului ține însă de decizia politică care s-a luat în acel moment, nu neapărat dintr-un paternalism excesiv german, cât mai curând ca o probă suplimentară a capacității de integrare euro-atlantică a statelor sud-est europene. Cu alte cuvinte, fără a dovedi capacitatea de cooperare la nivel regional, nu se poate accede pe o treaptă superioară de integrare euro-atlantică. Fapt care astăzi, trebuie spus, crează deja disensiuni aspre la nivelul statelor beneficiare care spun: "Nu, nu credem că este nevoie de o asemea probă, nu este nevoie să depășim un asemenea examen ca să devenim membri deplin ai Uniunii Europene sau ai Alianței Nord-Atlantice".

Filosofia fundamentală a Pactului

Balkanilor de vest sau răsăriteni, Pactul încerca să le ofere un orizont de așteptare la care să adapteze capacitățile proprii de răspuns, capacități care trebuiau, în acel moment, să completeze ceea ce putea să facă Bruxelles-ul pe calea dialogului bilateral: politic, economic sau social cu țările candidate. Una dintre întrebările pe care le-am primit într-o împrejurare oarecare, în urmă cu o lună, a fost următoarea: *Pactul de stabilitate oferă alți bani decât cei pe care îi oferă în mod normal Uniunea Europeană unei țări aflate în proces de aderare? Este un supliment de contribuție sau este, până la urmă, o cale prescurtată a aceluiași proces, între un punct inițial care înseamnă semnarea acordului de preaderare și un punct final care este ceremonia propriu-zisă a ridicării steagului la Bruxelles?* Ei bine, la această întrebare se răspunde talmudic, până în momentul de față: și da și nu. Sunt și fonduri comune, sunt și fonduri care se suprapun, există și surse comune de finanțare, există și surse complet separate, unele dintre ele funcționează exclusiv pe bază de benevolent, exclusiv mănate de generozitate susținută politic. Dar am să intru în detaliul acestor un pic mai încolo.

La începutul anului 2000, după ce a trecut euforia construcției propriu-zise, când s-au împărțit posturile, a apărut un secretariat, s-a numit un coordonator special, s-au găsit sinecurele, s-a aflat care este contribuția statelor interesate etc. Pactul și-a stabilit ca țintă a activității sale elaborarea și finanțarea proiectelor de dezvoltare regională. Proiecte ce vizau economia, sau contribuția la întărirea

climatului democratic și respectare drepturilor omului, ceea ce s-a numit ca tot atunci "masa unu de lucru", asta este traducere barbară după expresia engleză și în fine, proiecte ce urmau să se concentreze pe probleme care se referea la securitate și stabilitate în regiune, aflat pe "masa trei" și, dintr-odată, cei trei termeni ai acestei filosofii fundamentale proiectului politic, au devenit de fapt, trei secțiuni de interes ale Pactului. "Masa unu de lucru: democrație, drepturile omului"; "masa doi": economie, proiecte economice; "masa trei": proiectele de securitate și stabilitate, oarecum după model Helsinki însă în oglindă, evocând obsesii și neapărat interese politice directe.

Astfel, obsesia democrației și a climatului democratic avea ca adresă politică foarte clară Belgradul, cea a respectării drepturilor omului se lega în acel moment de Croația, problema securității, a stabilității automat trebuia să cointerezeze Alianța Nord-Atlantică și țările puternice din regiune care își promovau candidatura cu insistență. România, Bulgaria, Slovenia chiar, Macedonia nu mai spun. Iar "masa doi" era o masă de interes general, pentru că "masa doi" este și astăzi de altfel, termenul de confundare, locul în care Pactul de stabilitate își pierde conturul și se transformă în finanțare economică. Întrebarea pe care coordonatorul special al Pactului o înfruntă de jumătate de an privește rezultatele efective ale Pactului. Oferă Pactul ceva palpabil? Asta, pentru că, în mod natural, cei care pun întrebările nu au instrucția imaginativă necesară să facă din Pact ceea ce nu există deocamdată în Europa, adică un mediu și nu o instituție, nu o structură, un avocat și nu un judecător, o extensie pedagogică a Comisiei Europene și nu neapărat una normativă, prescriptivă, cum este într-o măsură preponderentă dialogul bilateral între Comisia Europeană și țările candidate. Asta l-a și determinat de altfel pe Hombach să producă, împreună cu staff-ul său, această carte "Raportul coordonatorului special asupra implementării. Pachet de implementare rapidă". Este, dacă vreți, scuza în extenso a Pactului de stabilitate sau motivația în extenso a Pactului de stabilitate față de ceea ce ar putea să fie critică la adresa acțiunii Pactului. Din punctul meu de vedere, însăși producția acestei cărți arată că identitatea politică a Pactului, identitatea acțională a acestuia suferă mari transformări în momentul de față și că încă nu este foarte clar cât poate el să producă din ceea ce promite că poate produce. Ce se desprinde din acest raport? În primul rând, faptul că din 2,4 miliarde euro, contribuțiile efective, potențiale, nu și în mod natural imediat active, ale comunității internaționale, sumă care a fost menționată la prima conferință regională de finanțare în anul 2000, martie, la Bruxelles, din toată această sumă, evident insuficientă pentru a acoperi nevoile regiunii, 80% s-au consumat deja. Cu alte cuvinte, au fost deja activate și se regăsesc în proiecte care funcționează,

care au ajuns la termen, care sunt în derulare sau care au suferit amânări datorită birocratiei. Însă în aceste 80 de procente intră credite nerambursabile, credite care, în paranteză trebuie spus, sunt oricum negociate, ceea ce face ca gradul de amenințare al instituțiilor financiare internaționale față de guvernele creditate să fie cu totul altul decât în natura negocierii, de exemplu, dintre FMI și România pentru împrumuturi de stabilizare a monedei. Mai există și sume provenite pe cale bilaterală. Grecia, dacă îmi aduc bine aminte, oferă Pactului aproape 85 milioane de dolari împărțiți pe 5 ani, în tranșe destul de consistente. Germania la fel, este unul dintre cei mai mari contribuitori bilaterali la Pact, cu peste 400 de milioane de euro. Sumele acestea finanțează după tipicul Phare: proiectele care se descarcă, se pot motiva foarte repede.

Ce s-a constatat după un an de finanțare? "Masa unu" absoarbe foarte mult și iute, cererea esențială provenind din partea societății civile sau din partea cooperării contractuale dintre guverne și societatea civilă. Ceea ce a încercat și Ministerul de Externe de la noi, de fapt, cu un an în urmă și într-o oarecare măsură a reușit. Sunt sume mici, disipate, se atomizează. Proiectele însă nu au o natură unitară, chiar dacă "masa unu" de lucru are câteva capitole atent definite, după un criteriu tematic: de la media la educație, de la relații interetnice la democrație, practic orice ar intra inclusiv în atenția Consiliului European. Pe "masa trei" interesul guvernamental este, iarăși, foarte acut. Pe "masa trei", sumele care au mers către proiecte de acoperire a costurilor sociale ale reconversiei forțelor armate în țările candidate la Alianța Nord-Atlantică au intrat într-un timp oarecare în fluxul normal de consum. La fel proiectele care au vizat reabilitarea cadrului legislativ, de exemplu, în natură penitenciară. România este parte într-un asemenea proiect. Iarăși se consumă, se consumă treptat. Dar acolo interesul e motivat dublu pentru că nu e numai Uniunea Europeană, este și Alianța Nord-Atlantică, întotdeauna atentă fie să recalculeze fonduri, fie să capteze fonduri, fie să le gireze în statele candidate. În ceea ce privește însă proiectele de infrastructură în "masa doi", lucrurile stau altfel. În marea lor majoritate, proiectele din "masa doi" sunt proiecte enorme, sunt proiecte care obligă la cheltuieli de sute de milioane de euro. Autostrada București-Constanța înseamnă 262 de milioane de euro din care majoritatea sunt acoperiți printr-un credit de la Banca Europeană de investiții. Partea de contribuție a statului român, care este până la urmă simbolică și motivează gestul politic propriu-zis este de 10%, dacă mi-aduc bine aminte. Toate aceste proiecte nu se descarcă pe loc ci întotdeauna etapizat. Iar fiecare etapă presupune lungi și plicticoase înfruntări cu birocratia locală și cea de la Bruxelles. Aici intră în poză întâlnirea celor două birocratii care până la urmă, transformă Pactul într-un perdant iar guvernelor le ridică frustări. Dar nu-i numai birocratia

de vină. La aceasta se adaugă absența unei culturi a proiectului, lucruri pe care le știm, absența unei cooperări interministeriale, faptul că însăși comisia interdepartamentală pentru Pactul de stabilitate are lungi pauze, lungi sincope în care se strânge, se desface, iar vine, nu izbutește să identifice interesele. Puține sunt statele din regiune, iar România face o excepție fericită, care deja și-au fixat prioritățile. Fapt pentru care în momentul de față la Bruxelles, cu termen până în septembrie, se reanalizează filosofia acțională a Pactului.

Ce contează ?

Este cazul ca Uniunea Europeană să decidă care sunt domeniile esențiale de interes? Da. Pe "masa unu" se află proiectele de media, proiectele pentru relații interetnice, proiectele pentru educație, inclusiv proiectul elaborării unui manual de istorie balcanică, care este o activitate absolut fenomenală.

Ce contează pe "masa doi"? Pe "masa doi" contează acele proiecte de infrastructură care trimit la construirea rețelelor regionale de transport feroviar sau rutier și a rețelelor regionale de transport a energiei electrice. Interconectând practic regiunea și dând motiv suplimentar de existență principiului care spune că: nu poți deveni membru al Uniunii Europene sau al Alianței Nord-Atlantice dacă nu dovedești că te împaci bine cu toți vecinii până la urmă.

Pe "masa de lucru trei", lucrurile neavând o încărcătură atât de mare, Uniunea Europeană rămâne în continuare aliat în principiul obiectivelor de reabilitare, de exemplu, a proceselor de reformă în statele candidate la Alianța Nord-Atlantică. În ceea ce privește "masa unu" și "masa doi" felul în care coordonatorii naționali ai țărilor donatoare se raportează la secretariatul Pactului de la Bruxelles, începe să arate că un efort mai puțin disipat, un efort concentrat pe anumite teme poate să ducă la rezultate mai bune. Un alt lucru important este că, în fine, se înțelege faptul că singurele proiecte care pot fi urmărite din aproape în aproape și care pot să aibă un final fericit sunt cele care se găsesc la intersecția sferei private și a sferei de interese ale administrației propriu-zise de stat, să zic așa. Pentru că ele trebuie generate după un criteriu de profit și trebuie duse la bun sfârșit după un efort care să angreneze, să antreneze administrația locală. Ceea ce va face ca un ornament până acum folosit exclusiv ca detaliu de angajare politică a coordonatorului special, așa numitul Business Advisory Council, să devină activ pentru că va trebui să ofere consultanță economică pe proiectele care pot să aibă sau nu succes în funcție de mediul politic în care se dezvoltă.

Moldova

Moldova e un caz aparte. Pentru Moldova va fi o premieră, așa cum va fi o premieră pentru Bruxelles. Va fi pentru

prima dată când un stat al CSI devine parte activă într-un dialog coordonat, reglat fin cu Bruxelles. Nu pe cale bilaterală ci folosind o asemenea curea de transmisie. Pentru Moldova, dată fiind și situația ei internă, e cu atât important cu cât parese va fi unicul număr de telefon la care va putea suna noua administrație de la Chișinău. Despre relația cu OSCE n-aș avea mai mult de spus decât ceea ce spune chiar președintele în exercițiu. Repet, undeva paternitatea fiind discutabilă și filiația e discutabilă, pentru că Pactul de stabilitate fiind atât de fluid, având capacitatea excesivă de a se extinde, capacitatea fantastică de a fi peste tot și nicăieri în același timp, poate pretinde la fel de multă libertate în decizia politică, până la concurența cu ceea ce se întâmplă într-un organism structurat, cum este OSCE, pe temele politice majore care interesează, bunăoară, proiectele în Balcani.

Istoria unei confuzii



Adrian Severin

Foarte multe lucruri față de ceea ce s-a spus deja, nu am de adăugat. Probabil că de fapt, nu am nimic de adăugat, am doar de făcut comentarii sau de pus câteva accente. Prima chestiune, înainte de a mă adresa direct întrebării, este că Pactul de stabilitate, dacă ar fi să-l analizăm dintr-o perspectivă ușor pesimistă, este cumva confuz. Unii au crezut că este vorba despre un nou plan Marshall și în mod evident astăzi știm că nu a fost vorba despre așa ceva. Nu a fost gândit să fie un nou plan Marshall. A fost în totalitate un "wish for thinking", după părerea mea, și când spun că nu a fost și nu este un plan Marshall, nu spun că nu ar fi necesar un plan Marshall. Eu fac parte dintre aceia care cred că ar fi fost necesar și continuă să fie necesar un asemenea plan. Fapt este însă că Pactul de stabilitate nu s-a dorit a fi astfel în mentalitatea, în ideea acelor care l-au inițiat. Deci, aceasta a fost o parte, probabil principala parte, a confuziei. A mai existat, după părerea mea și confuzia că printr-o inițiativă politică se pot disciplina raporturile dintre țările Europei de Sud-Est. Se pot disciplina și se pot civiliza. Or, este de asemenea limpede că în acest loc al Europei se întâlnesc, dacă vreți, societăți în trepte de evoluție



diferită, chiar dacă noi folosind o terminologie diferită pentru a le descrie, avem senzația că toate se găsesc la același nivel de dezvoltare civilizațională și culturală. Uităm însă că în acest loc avem tradiții de confruntare și de indisciplină teribile, o lipsă de experiență, de cultură, de educație în ceea ce privește cooperarea pe orizontală la nivel național și cooperarea între diversele comunități la nivelul întregii regiuni.

În această regiune în care într-un fel sau altul, s-a ajuns să se dezvolte destul de mult mentalitatea jocului de sumă nulă, nu se poate printr-un singur demers politic, oarecum teoretic, să ajungi la o coeziune și o coerență suficiente. Au fost prin urmare două confuzii care s-au întâlnit în acest Pact de stabilitate. Fiecare vorbea despre altceva. Unul spunea: *Voi trebuie să vă disciplinați, trebuie să învățați să lucrați împreună, trebuie să știți să vă definiți proiectele comune și iată că noi, vă vom ajuta transferându-vă experiența noastră valoroasă, în timp ce ceilalți spuneau: Da, sigur că da, avem nevoie de bani, avem nevoie de ajutoare așa încât, iată, un plan Marshall este exact ceea ce nouă ne trebuie. Eventual pentru a ne energiza puțin în conflictele noastre bilaterale și multilaterale.* În acest context s-a născut problema pe care trebuie să o rezolvăm. Dar Pactul nu este doar o problemă pentru procesul sud-est european, ci și o ocazie pentru a găsi anumite soluții. Ideea fundamentală, s-a spus, o spun și eu, cu alte cuvinte sper, care totuși luminează ca viziune acest Pact, este aceea a strategiei proiectelor comune. Or, strategia proiectelor comune presupune transferul crizelor identitate, de pe terenul emoțional, care le este specific, într-un teren mai rațional, acela al economicului, al instituțiilor de asemenea. Această strategie are în vedere ideea că există totuși un loc al intereselor comune, care poate crea o solidaritate spontană, la început, iar apoi, prin realizarea proiectelor comune definite pe baza acestei solidarități de interese, educarea în acest spirit. Un spirit comunitar care, desigur, este și el util pentru a realiza integrarea în cadrul Uniunii Europene.

Aceasta este după părerea mea filosofia întregii afaceri: partea pozitivă, partea constructivă și partea reală. Spre a o aborda, scurtez partea istorică cu inițiativa germană, cu întrecerile dintre diverse puteri sau centre de putere care au încercat să ia inițiative în zonă și evidențiez două aspecte deja luate în discuție.

Știința dialogului

Aportul esențial al S.U.A. a constatat în concepție, în necesitatea implicării în ecuație a oamenilor de afaceri, a business-ului, a dimensiunii private. Aceasta este, probabil, zona în care prea multe lucruri, cele mai multe lucruri, nu s-au realizat. Nu s-a găsit calea, nu s-a putut găsi formula prin care să se agregheze



spațiul business-ului privat, al economiei private, factor pe care cei care au inițiat Pactul au vrut să îl promoveze în cadrul acestei strategii a proiectelor comune.

Nu există, se pare, o știință a dialogului între diplomație, instituțiile internaționale și oamenii de afaceri, un dialog real în care oamenii de afaceri să înțeleagă exact ce se vrea de la ei și cum pot fi utili și totodată cum pot câștiga, fie și pe termen lung. Nu a existat nici știința dialogului între oamenii politici și mediile de afaceri. Din cauza aceasta, elementul care ar fi fost de natură să asigure un anumit succes acestui demers, a lipsit până acum. Chiar modul în care s-au repartizat cheltuielile este ilustrativ în acest sens. El arată, în primul rând, că sumele au fost mici, pentru că dacă mari procente s-au cheltuit pe "coșul unu" care înseamnă de fapt seminarii, studii și așa mai departe, deci lucrări cu valoare mică până la urmă, cu cheltuieli mici, înseamnă că 100% sumele au fost cheltuite pe vorbe și nu pe proiecte concrete care pot să aibă o reflectare, cum spuneam eu odată, în farfuria cetățeanului. De aici și mentalitatea cetățeanului.

Al doilea element a fost această punere sub pălăria OSCE a întreg exercițiului, considerându-se că OSCE ar avea o experiență, întru-cât cele trei mese rotunde sau mese de lucru erau de fapt cele trei coșuri ale actului de la Helsinki. Dacă în domeniul implicării oamenilor de afaceri nu s-a realizat, după părerea mea, aproape nimic, nici în domeniul implicării OSCE, și nu e vina noastră, nu s-a realizat de asemenea aproape nimic pentru că nu s-a putut proiecta o formulă de legătură, o structură de legătură între OSCE, care are instituțiile lui și funcționează după regulile lui, și acest Pact de stabilitate. În afară de faptul că OSCE, în cadrul conferințelor sale, a abordat și teme legate de Pactul de stabilitate, mare lucru eu nu văd să se fi făcut. Și repet, asta nu e vina nici a președinției românești în exercițiu, nici a președinției Adunării

Parlamentare sau a Adunării Parlamentare în întregul ei, este vina ambiguității generale.

A treia problemă pe care o văd eu, este legată de faptul că țările, mai ales cele animate de speranța că vor primi bani, au avansat proiecte. După părerea mea, dincolo de faptul că banii lipsesc, dincolo de ceea ce spune Bodo Hombach, care întotdeauna afirmă că are bani destui, proiectele acestea reflectă, în cea mai mare parte a lor, aceeași mentalitate a jocului de sumă nulă. Fiecare vrea ca drumul să treacă pe la el și nu pe la celălalt, fiecare vrea ca el să-și construiască ceva care, eventual, să ia apa de la moara celuilalt și așa mai departe. Or, în asemenea condiții, pe de o parte, sub aspect politic, Uniunea Europeană nu cred că este interesată să susțină asemenea proiecte, iar pe de altă parte, oamenii de afaceri nu-și găsesc o perspectivă strategică în susținerea acestor proiecte. Pentru că dacă conceperea acestora ar fi la nivel regional, respectiv subregional, dacă socotim că Europa de Sud-Est ar fi o subregiune, atunci desigur că undeva dezvoltarea aceasta la nivel subregional ar putea să creeze la un moment dat o piață stabilă și solvabilă care, într-adevăr, să fie în beneficiul oamenilor de afaceri. Dar, a mai crea într-o țară sau alta nu știu ce capacitate de producție, nu știu ce cale ferată, nu știu ce bucătică de șosea, asta nu poate să crească în asemenea măsură atractivitatea proiectelor respective pentru oamenii de afaceri, care, s-ar presupune, ar trebui să facă niște investiții cu caracter strategic. După părerea mea, aici ar putea să intervină în ultimă instanță OSCE printr-o oarecare schimbare a abordării. Și anume, să încerce să revină pe un alt plan cu o anumită viziune politică a țărilor donatoare. O încercare pe care eu unul o fac, dar asta va depinde foarte mult și de persoanele care vor fi implicate, care vor putea fi implicate și care se vor lăsa implicate în afacere, este aceea de a crea o dimensiune parlamentară a pactului de

stabilitate. Prin dimensiune parlamentară, foarte mulți au înțeles o nouă adunare parlamentară, încă un parlament. Nu despre asta este vorba. În nici un caz, pentru că a crea așa ceva înseamnă să creăm o cheltuială inutilă. Ceea ce încerc eu să fac este să aduc nu mai mult de, să spunem, zece persoane din diversele structuri parlamentare ale diverselor instituții europene: OSCE, Consiliul Europei, Uniunea Europeană care să încerce pe plan politic și la nivelul dialogului politic să mobilizeze puțin voința politică la nivelul, repet, al țărilor din zona Europei de Sud-Est, către o gândire regională, către abordarea și către definirea unor proiecte regionale, pe care apoi să le vândă, ca să spunem așa, tot în plan politic, decidenților politici din țările donatoare. Eu recunosc de la bun început că este un exercițiu – nu riscant, nu prezintă nici un risc – dar al cărui succes nu este deloc garantat. Este o încercare de a da un impuls politic în direcția în care acest proiect ar putea să reușească. Și în al doilea rând, o altă chestiune pe care, mă rog, am inițiat-o și încercăm să o punem în practică acum este aceea de a integra, de a realiza niște acorduri trilaterale, între instituții ale OSCE-ului, Pactul de stabilitate și anumite instituții, asociații, ale oamenilor de afaceri astfel încât oamenii de afaceri să vină spre noi și să ne spună: domnule, pe mine m-ar interesa un asemenea proiect care să se realizeze în zonă. Iar noi apoi, preluând de la oamenii de afaceri acest comandament, să încercăm să mobilizăm birocrăția de la Bruxelles direct prin Pactul de stabilitate. Apropos de asta, nu știu dacă l-ați auzit pe Bodo Hombach folosind această formulă, care mie mi se pare simpatică deși tristă: „Balcanii mei sunt la Bruxelles”, pentru că el acolo duce bătălia și acolo se luptă cu birocrăția despre care s-a vorbit.

Spuneam deci, să încercăm să pornim toată povestea de la oamenii de afaceri, să încercăm să identificăm interesele lor, să le transformăm în proiecte politice sau susținute de decidenții politici prin implicarea structurilor politice ale OSCE, iar apoi să încercăm să le promovăm prin păienjenitul birocrăției de la Bruxelles. Acestea cred că ar putea să fie câteva idei ce ar putea fi analizate. Repet, nici una dintre ele nu are succesul garantat, însă cred că efortul merită făcut, pentru că, în continuare eu cred, Pactul de stabilitate poate să fie, este o viziune prea frumoasă ca să fie abandonată. Poate să fie o soluție, însă totul este să încercăm a descoperi noi căi spre a aduce împreună acei factori care pot asigura luarea deciziilor utile în timp real.

Stelian Tănase

Mulțumesc. Aici, să spunem așa, seria „prelegerilor”, a informărilor, o închidem. V-aș ruga să puneți întrebări invitaților noștri.

„Balcanii mei sunt la Bruxelles”



Dan Pavel

Mulți din cei prezenți aici, probabil că avem mai mult întrebări să ne punem decât răspunsuri de oferit în legătură cu Pactul de stabilitate, și sigur că acest exercițiu erotic, colectiv, poate fi util. Rolul nostru aici este limitat pentru că eventual am putea să reformulăm, în alt mod, mai puțin sau mai mult abil decât cei ce au vorbit, aceleași întrebări. Însă aici aș vrea totuși să ridic niște probleme care țin de ceea ce s-a spus deja. De pildă, Mihai Răzvan Ungureanu și Adrian Severin vorbeau despre declarațiile celor din Pactul de stabilitate sau ale birocrăților europeni în legătură cu confruntarea dintre birocrățiile noastre. În acest sens Adrian Severin îl cita chiar pe Bodo Hombach. Aceste comparații făcute de oameni care vin din Occident pot induce confuzie, pentru că birocrățiile noastre nu sunt la fel. Birocrățiile acestea care țin de Uniunea Europeană, de Pactul de stabilitate, de țările donatoare, sunt birocrății legal raționale în sens weberian și care sigur, sunt, dintr-un anumit punct de vedere, penibile și pot produce reacții de tip kafkian, să zicem. Pot induce absurdul când nu funcționează. Însă ele funcționează! Vrând-nevrând, când vrei să-ți rezolvi acolo o problemă, începând de la permisul de conducere și terminând cu un proiect guvernamental, îți rezolvi problema. Problema este cu birocrățiile noastre, de aici, care nu sunt niște birocrății weberiene, legal raționale, ci sunt niște birocrății care poartă spiritul timpului. Comunismul românesc era definit drept un amestec de Stalin și Caragiale. Acum post-comunismul e caragialesc, dar nu mai știu care e partea cealaltă. Și atunci ca să putem să facem asemenea proiecte împreună cu birocrățiile occidentale ar trebui puțin să umblăm în propria noastră ogradă, în propria noastră birocrăție.

Noi vorbim de posibilitatea de a atrage tot felul de investitori străini aici, care să investească bani în proiecte regionale, când noi n-am reușit să-i atragem în proiecte naționale, n-am reușit să facem reforma. N-am reușit să încheiem, și de aceea suntem pe ultimul loc, decât șase capitole în negocierile noastre cu UE. Cred însă în utilitatea unor astfel de întâlniri, ca cea de astăzi, și în ecoul lor, totuși, pentru că discutând despre aceste

lucruri ? termeni extrem de sofisticăți, și încercând să înțelegem care sunt concepțiile, în mișcare și în redefinire, ale noului tip de democrație, de fapt înțelegem cât de departe suntem noi și cam care ar trebui să fie eforturile pe care trebuie să le facem. Problema birocrăției noastre nu este identică cu cea a birocrăției pe care o înjură Bodo Hombach. Pe de altă parte e o chestiune de cultură politică, și aș vrea să aud din partea acestor distinși reprezentanți ai noștri cum discută cu guvernul României, cu reprezentanții Parlamentului și în ce sens încearcă să impulsioneze răspunsurile de aici. Pentru că, dacă noi nu facem pe plan intern ceea ce trebuie, degeaba vorbim de toate aceste proiecte regionale.

Mircea Geoană

Aici sunt două tipuri de probleme. Una ține de capacitatea instituțională, de capacitatea de absorbție și de gestiune a proiectelor. Cealaltă este o chestiune culturală și istorică mai veche. Dacă în România, care merge cum merge, problemele sunt de acuitatea asta, ce să spunem în legătură cu entitățile statale create în urmă cu câțiva ani, cvasi-statale, care se află sub guvernarea directă a unor operatori politici occidentali. De aici rezultă ce spunea Adrian, acel grad pestriț de nivele de dezvoltare și de realități interne. Dacă România merge așa cum merge, și o știu bine, și Bulgaria merge binișor, tot pe acolo pe undeva, cum operăm cu celelalte țări din Balcanii de Vest? Acum Iugoslavia revine, ei au o cultură instituțională mai puternică, dar și probleme mai serioase. Ceea ce am vrut să spun, și ceea ce cred că Hombach vrea să spună, este că de data aceasta ne-am angajat, de ambele părți, într-un exercițiu oarecum atipic, în care supunem la test două tipuri de birocrății, unul mai slab, unul mai puternic, dar în mod cert, nepregătite să discute împreună. Birocrăția de la Bruxelles, eminemamente posesivă, ține la influența pe care o are asupra țărilor aspirante la integrare în Uniunea Europeană, și este normal să fie așa. Acesta este un tip de relație. Și nu este vorba numai de birocrăția de la Bruxelles ci despre acel mănunchi de instituții diferite care trebuie să lucreze împreună la proiecte comune. Iar pe de altă parte, este problema pe care Adrian a subliniat-o foarte plastic, acea dificultate regională de a lucra împreună. Unde sunt dificultățile de fond ale acestui exercițiu regional din perspectivă europeană, sau ale Comisiei Europene sau ale birocrăților de la Bruxelles? În primul rând că toate proiectele de finanțare internațională, de oricare fel ar fi ele, sunt eminemamente naționale. Aș spune că sunt exclusiv naționale. Și relația Comisiei Europene și a Uniunii Europene cu țările candidate sau cu acordul de stabilizare și asociere este de la instituția respectivă la guvernul respectiv sau la entitatea națională respectivă. Din păcate nici unul nu știe să facă proiecte transnaționale. Nici un împrumut de la Banca Mondială, nici un fel de program Phare, nici un fel de împrumut de la BERD, nici



Pactul de stabilitate: Problemă sau soluție?

un Euro, nici un dolar, nici un yen, nu știe să se reproducă în condiții multi-naționale. Am încercat să facem un astfel de proiect pentru modernizarea punctelor de trecere a frontierei. Vreau să vă spun că de fapt am mimat că facem un proiect transregional, am asamblat pur și simplu două proiecte naționale, sau trei proiecte naționale, le-am pus o banderolă frumoasă, iar când a venit Dick Schifter la București am zis: "Dragă domnule ambasador, iată că avem un proiect regional". Nu era un proiect regional! Era un cumul de proiecte naționale prezentate sub forma unui proiect regional.

În al doilea rând, avem problema eternă, și cred că aici frustrarea este mai profundă decât cea legată strict de Pactul de stabilitate. Este eficacitatea reală în termeni procentuali în ce privește asistența și creditul occidental către orice fel de țară din lume, nu numai pentru Balcani. O proporție infimă din bani ajung în mod real la recipient. De ce? Pentru că este o cultură a donatorului care își face *procurement-ul*, care își dorește ca banul să se întoarcă la el. Și e firesc. Este banul lui! Îl folosește în așa fel încât să-i aducă beneficii, să profite. Avem aici două dificultăți care depășesc Pactul de stabilitate și, într-o oarecare măsură, și această problemă structurală a capacității de absorbție. Care este răspunsul la întrebare? E un răspuns format din două părți. Primă: ceea ce sperăm să începem în toamna asta, cu un împrumut masiv de 300 de milioane de dolari de la Banca Mondială pentru reforma administrației plus o sută și ceva de milioane de Euro granturi de la Comisia Europeană, de la Uniunea Europeană, pentru ca să ne apucăm în sfârșit de reforma administrației, pe care nu am făcut-o până acum. Am mimat-o, nu am făcut-o! Și asta nu e o acuză la adresa nimănui. Este pur și simplu o realitate. Am întârziat enorm de mult. Pentru că nu avem timp să aștept ca banii aceștia și, eventual, reforma administrației publice românești să dea rezultate, mergem către acest concept care se numește la Banca Mondială Project Management Unit (PMU) și la Comisia Europeană se numește Propriety Implementation Unit (PIU), deci la PISAL și la Granturile UE. Încercăm să facem mici celule de profesioniști, obișnuiți cu managementul modern al administrației, și câțiva consultanți locali sau străini, care să lucreze în echipe mici și care să absoarbă ceva din aceste proiecte. Nu avem altă soluție, decât să ne apucăm serios de o reformă în profunzime, cu bani, cu resurse, și între timp să nu pierdem resursele aflate deja la îndemână.

Mihai Răzvan Ungureanu

De fapt, invocarea birocrățiilor nu descarcă, și asta este evident pentru toți, responsabilitățile politice ale părților. În momentul în care Hombach pomenește de birocrăția UE de fapt se referă la capacitatea de a convinge birocrăția UE de succesul proiectelor naționale sau regionale, microproiectelor oricărui proiect,

generat și dus la bun sfârșit aici, în regiune, iar când se referă la birocrăția locului de fapt pune degetul pe rana ei, pe deficiența care provine dintr-o proastă funcționare, pentru că birocrăția locală cu adevărat nu ordonează prioritățile. Birocrăția locală funcționează foarte mult într-o rutină de asigurare a minimului supraviețuirii. Mai este însă ceva de spus aici. Și am să trec la un exemplu foarte concret. Se știe care este diferența între ofertă și capacitatea de absorbție pentru economia acestei entități politice. Se știe totodată că din fondurile care au fost alocate, în marea majoritate fonduri forfetare, credite nerambursabile, Sarajevo-ului, puține au putut fi apoi motivate. Banii au dispărut, s-au topit, birocrăția în mod evident a funcționat. Dar după perioada de euforie care a urmat Dayton-ului, la un moment dat, contabilii de la Bruxelles au început să revină la rolurile financiare de acum 4-5 ani și să vadă că totuși totalurile nu ies, între ceea ce a intrat și ceea ce s-a produs. În acel moment a reapărut pe tapet problema menționată, a revenirii refugiaților în locurile lor de baștină, cele pe care le-au părăsit datorită conflictelor din regiune, datorită problemelor de siguranță personală, comunitară, familială etc. Tema *refugee-return* a devenit absorbantă de proiecte și de fonduri în cadrul mesei 1 a Pactul de stabilitate. Am avut onoarea să fiu împreună cu domnul Hombach la Sarajevo în urmă cu trei săptămâni, patru săptămâni aproape, unde s-a pus această problemă. A revenit chestiunea în discuție. Ce se întâmplă cu refugiații? De ce Pactul de stabilitate nu livrează fonduri pentru proiectele legate de revenirea refugiaților care să ajute, să-i motiveze suplimentar, social și chiar economic pe cei care au părăsit locurile de baștină, să revină, în fine, acolo unde-și simt locul, unde spun ei că sunt acasă. Și discuția s-a purtat, la un moment dat, avântat pe ce s-ar putea face, pe proiecte, până când cuiva, care nu era din birocrăția locală, i-a venit ideea următoare: domnule totuși, problema nu se află în proiect. Problema nu e generarea proiectului, pentru că de generat proiecte, să fim sinceri, poate oricine să genereze, nu trebuie să facă parte nici din o unitate specială cu antrenament administrativ de Bruxelles. Dacă învață o rutină, învață o matrice, până la urmă pricepe. Problema este că nu există legi ale proprietății care să fie aplicate nici în Federația Croato-Musulmană, nici în republica Srpska. Oamenii aceia să revină? Sigur, pleacă din Sarajevo și se duc înapoi la Pale. Unde, însă? Când în casa lor s-a instalat altcineva. Când pe terenul lor casa e locuită de altcineva. În baza cărei dispoziții legale restabilești o situație confortabilă pentru cei aflați în dezavantaj social? Apelezi la un statu quo și reinventezi regula de drept sau construiești o societate pornind de la imperativul restaurării ordinii de drept? În acel moment Pactul de stabilitate e mut, e cu brațele încrucișate pentru că el nu poate să răspundă la problema asta. Ar fi și absurd, este exclusiv o problemă a administrației locale. Ar trebui să fie exclusiv o insomnie

a celor de Sarajevo și a celor de la Pale. A celor din Republica Srpska sau celor din Federația Croato-Musulmană. Iată unul dintre motivele pentru care domnul Hombach preferă să se adreseze, în mod generic, birocrățiilor din regiune și celei de la Bruxelles, ultima fiind ținta tentativelor sale de persuasiune, prima reprezentând de multe ori depozitara, acționara frânelor esențiale ale societăților sud-est europene.

Stelian Tănase

Mulțumesc Vă fac următoarea propunere, și trebuie să fac un mic reproș invitaților, au vorbit foarte mult dar foarte consistent. Trebuie să spun că 90% din lucruri mi le-am limpezit acum în mare parte. Sunt oamenii de acolo, care respiră și mănâncă aerul ăsta. Am o rugămintă. Da, ne vorbiți. De când faceți politică numai trebuie să ne vorbiți! Eu vă propun să continuăm în această manieră. Deci vă rog să puneți întrebări lui Adrian Severin, și mai puțin să facem comentarii pentru că apoi rămânem să facem comentarii, bineînțeles. Haideti să vedem. Cristian Pîrvulescu e primul care vrea să facă o provocare.

O structură neclară propusă de Statele Unite



Cristian Pîrvulescu

Eu am avut privilegiul de a participa la Pactul de stabilitate în cadrul Mesei pentru Democrație, ca parte a delegației României. Singura delegație din țările participante care a avut membrii ai societății civile reprezentanți. Sunt deci un observator, dar pe de altă parte sunt și analist, scutit prin urmare de presiunile diplomatice pe care cei care au vorbit înaintea mea le-au cunoscut. Am să încerc să punctez câteva aspecte. În primul rând observația mea cea mai importantă ar fi aceea că delegațiile americane au fost cele mai interesate în funcționarea Pactului de stabilitate, ceea ce mi-a întărit credința că Pactul de stabilitate nu este altceva decât o structură destul de neclară pe care Statele Unite au propus-o europenilor în 1999, pentru a continua ceea ce nu au reușit să încheie în Kosovo. Și, o întrebare pe care mi-o pun, absolut normală, este ce se va întâmpla cu Pactul de stabilitate în momentul în care, după schimbarea administrației de la Washington, Statele Unite

părăsesc Pactul de stabilitate. Pentru că, așa cum am observat, alte delegații europene nu erau foarte interesate în această problemă. Sigur, Germania era, și-l sprijinea pe Bodo Hombach. Grecia de asemenea pentru că era țară balcanică dar celelalte țări păreau mai degrabă prezente pentru a face oficiul de simplă prezență dar nu pentru a participa efectiv și lucrurile cred că s-au văzut foarte bine atunci când s-a pus, la Conferința Donatorilor, problema concretă a banilor. Bani, nu au venit și o mare, foarte mare decepție a urmat. România a mizat foarte mult pe Pactul de stabilitate și cred că nu existau foarte multe alternative în acel moment având în vedere alte tipuri de nereușite. A mizat, și în egală măsură a mizat și Bulgaria, au mizat țările care nu erau integrate în alte formule mai rapide de integrare europeană sau în NATO. Nu erau avansate economic, nu erau avansate în reformele militare, și atunci sigur că aceasta era o formulă de a sări anumite etape și de a te prezenta într-o anumită formulă. Cred că Pactul de stabilitate, e mai degrabă o problemă decât o soluție sau până în momentul de față a fost mai degrabă o problemă. Eu sunt încântat că există optimism rezervat în ceea ce privește pe oficiali. Eu știu că banii au venit în ceea ce privește masa pe democrație în câteva rânduri, dar pe de altă parte mie nu mi s-a părut că până în prezent Pactul de stabilitate a reușit să devină o instituție serioasă, un mediu s-a spus aici. Un mediu, dar ce înseamnă un mediu? Un mediu poate să fie foarte bine un substrat, sau poate să fie un suport. Domnul Ungureanu cred că susținea că poate să fie ceva legat de un suport dar mie mi se pare mai degrabă că a fost un substrat pasiv și amorf și că odată ce Miloșevici s-a prăbușit Pactul de stabilitate și-a îndeplinit în proporție de 90% menirea.

Blocajul de fond



Andi Lăzescu:

Sigur că e destul de limpede că o construcție cum e Pactul de stabilitate s-a făcut de undeva din birou. A fost o construcție *top-down* și una din principalele condiționări în felul în care se vedea funcționarea Pactului, era legată de această cooperare inter-regională. Problema e că nu există deloc o apetență pentru

cooperare între țările regiunii, și o a doua problemă, care n-a fost prinsă aici și care cred că e interesantă dintr-o perspectivă mai largă, este aceea a tipului de economie. Pentru că noi discutăm faptul că nu se leagă lucrurile economice. Nici nu e de mirare că nu se leagă, pentru că și România, și Bulgaria, și alte țări din regiune, au economii în care în cea mai mare parte din afaceri nu se fac afaceri. Mai exact se fac afaceri cu levier politic, pe influență, se fac bani împărțind lucruri sau folosind pârghii care țin de mecanismele politice, de legăturile politice. De aceea avem atât de mulți oameni de afaceri care se îngrămădesc în parlament, și bănuiesc că același fenomen poate fi întâlnit la nivel regional. În aceste condiții, noi avem o problemă de fond. Apare această problemă a relațiilor între birocrații, deja amintită, dar cum faci ca să dezvolți aceste țări în ansamblu, adică să faci un by-pass de blocaje? Eu totdeauna am gândit că dacă vrei să reformezi un sistem folosind un dialog care, până la urmă, vizează tocmai structurile care nu au nici un interes să reformeze sistemul, ajungi la un blocaj de fond. Din această perspectivă, cred că problema de fond pe care Pactul ar putea să și-o asume, dacă vreți, este cea a infrastructurii care să permită implementarea unui suport în regiune, fără a avea neapărat această marotă a cooperării regionale.

În momentul de față discutăm de un mediu economic care nu poate să susțină în realitate media, nu poate susține nici alte industrii, mai puțin cele care au legătură cu exportul, și cu mare greutate pe cele care sunt în intern. Nu vorbesc de acele lucruri care vin, pe pârghii din bani publici, pe comenzi publice și așa mai departe. Și atunci sigur că e complicat să crezi, să faci aceste entități economice să intre pe alte piețe, să se dezvolte. Ele săracele de abia reușesc să subziste pe piețele lor. Din această perspectivă cred că e de discutat, dacă vrem să facem cu adevărat ceva în regiune și să facem eficiente alte proiecte, pentru că aceeași problemă o avem pentru banii care vor veni, pe care toată lumea îi așteaptă în țara asta să vină de la Uniunea Europeană, ca să modernizăm România. Acești bani nu vor avea efect dacă nu vom imagina o infrastructură care să permită ca aceiași bani, măcar în parte, să ajungă și către acele zone, către acele bariere de influență care există în mod inevitabil. Eu privesc lucrurile dintr-o perspectivă morală, ci dintr-o perspectivă pragmatică care caută să vadă cum anume putem depăși aceste bariere. Dacă Pactul și-ar propune, nu neapărat Pactul, dar discutăm de Pact acum, să abordeze aceste probleme și să imagineze o infrastructură de suport care să facă ca o parte semnificativă din acesta să atingă și altceva decât zonele tradiționale, cu condiționările politice respective, atunci am avea o șansă ca măcar alte lucruri să curgă în mod rațional și să schimbe ceva în regiune.

Problematica minorităților



Dan Oprescu

Aș vrea să spun în primul rând că relația dintre OSCE și Pactul de stabilitate e destul de clară pentru insideri. Este vorba de necesitatea de a atenua ineptitudinea pe care a dovedit-o OSCE-ul în timpul crizei din Iugoslavia, din Cecenia, din Transnistria, în special, în ceea ce privește chestiunile legate de minoritățile naționale, de conflictele interetnice. Și atunci s-a creat acest Pact "slab", între ghilimele pentru că e foarte bun, iar cei care l-au semnat merită recunoștința noastră. Este un Pact slab doar în sensul în care dorește o detensionare a unei situații remarcabil de tensionată după o intervenție NATO cu bombardamente și așa mai departe.

În interpretarea mea, acest Pact, în esență, are un scop major. Reintegrarea Serbiei, indiferent că îi spunem Iugoslavia mică sau Serbia, reintegrarea acesteia în circuitul european și regional. De aceea este o inițiativă europeană și mai puțin regională. Eu cred că s-a căutat apariția unor ancoră iar România a avut șansa să fie o asemenea ancoră, capabilă să apropie Serbia de realitățile regionale și europene de care se rupsese într-o anumită vreme. Am remarcat pe de altă parte că rolul de ancoră al României este destul de limitat, ca și al Bulgariei de altfel. Nu este vorba prin urmare de inițiative economice.

Am remarcat că există un interes deosebit pentru problematica romilor, care este neutră, este castrată din punct de vedere al tensiunilor potențiale, în vreme ce se fuge ca de dracu, sau ca dracul de tămâie, de situația albanezilor. Și noi avem albanezi, îi avem și în Parlament, totuși România nu e văzută ca o ancoră în problematica albanezilor ci în problematica romilor, care poate fi mai ușor rezolvată.

Este limpede că schimbările de la Belgrad au dus la o, pardon de expresie, fleoșcăire a vigoriei acestui organism în măsura în care a existat vreodată o asemenea vigoare. Am mai remarcat faptul că există, în afară de teme neutre, și teme tabu, care sunt poate niște sechele ale filiației OSCE, unde, știm, consensul impune anumite constrângeri chiar la nivelul discursului. Avem de-a face cu situația din Voievodina, din Transilvania, inclusiv din Banatul românesc. În acest sens cred că un

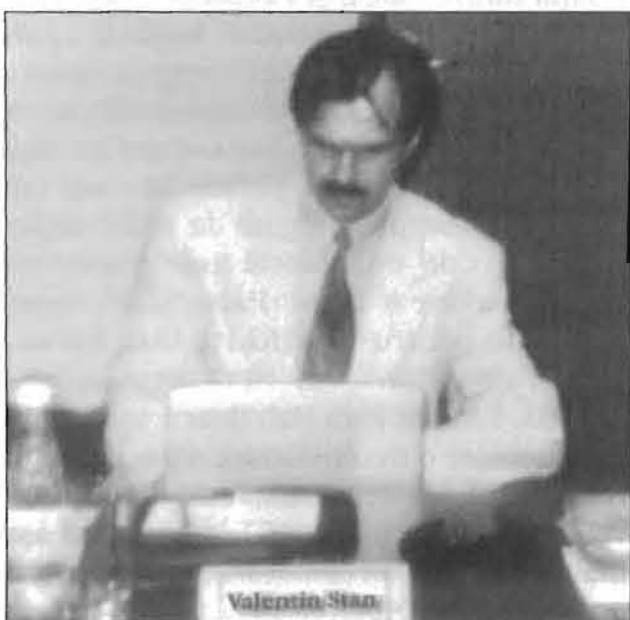


Pactul de stabilitate: Problemă sau soluție?

test al acestui Pact de stabilitate, așa cum testul OSCE-ului a fost Cecenia sau a fost Iugoslavia, va veni odată cu adoptarea Legii statutului maghiarilor din țările vecine Ungariei, care introduce un element potențial de destabilizare.

România, este clar, și-a urmărit interesele naționale. Mie mi se pare că o mare victorie a României ar fi, în cadrul intereselor pe care le-a urmărit în această politică regională, introducerea Republicii Moldova în Pactul de stabilitate. În același timp trebuie să mă întreb la ce ne folosește acest lucru în condițiile în care scopul nostru strategic este, pe termen scurt, admiterea în NATO, iar noi încă nu avem, din păcate, un tratat bilateral cu Republica Moldova.

Ținuta țănoșă



Valentin Stan

Nu aș vrea să complic suplimentar agenda acestei discuții foarte interesante. Am admirat foarte mult, de pildă, intervenția inițială a domnului Ungureanu care ne-a vorbit despre cum funcționează Pactul, pentru că Pactul totuși funcționează, foarte atent să nu intre în coliziune cu remarcă foarte tranșantă a ministrului de externe care spunea, citez: *Dacă merge investim în el, dacă nu merge spunem lucrurilor pe nume*, foarte interesantă ca remarcă venind din partea șefului diplomației române. Noi avem o anumită experiență cu ținuta asta țănoșă vis-a-vis de pacte de stabilitate. A mai fost unul lansat de către primul ministru al Franței, Pactul Baladur, inițiat, gestionat la un anume moment tot de OSCE, și care urma să se finalizeze prin încheierea unor tratate bilaterale, foarte importante pentru ceea ce însemna la vremea respectivă procesul de integrare europeană și euro-atlantică a României. Cred că nici la ora actuală nu s-au calculat îndeajuns consecințele ratării tratatului cu Ungaria, la momentul când acel pact de stabilitate îl precizase. Pentru că noi nu am reușit să facem acest lucru. Slovacia a reușit, și a avut beneficii politice extraordinare de pe urma acestuia.

În ceea ce privește Pactul de stabilitate, cred că trebuie să fie foarte bine înțeles faptul că el este o inițiativă a Uniunii Europene, și că, deși nu funcționează la parametrii doriți, nu trebuie abandonat. Bulgarii au încercat tipul acesta de abor-

dare cu puțin timp în urmă. Reacția Bruxelles-ului a fost deosebit de dură, bulgarii au învățat lecția și nu mai spun că dacă Pactul de stabilitate nu merge ei se retrag. Nu știu de ce noi nu am învățat nimic din această experiență a bulgarilor. Probabil că domnul Severin, care e mult mai aproape de zona decidentă în materie de politică externă, ne-ar putea spune câteva lucruri în legătură cu acest aspect. Ce aș vrea eu să spun, și vreau să fiu foarte scurt, pentru că s-au enunțat deja aici în mod foarte corect o serie întreagă de dificultăți legate de derularea Pactului de stabilitate. Nu vreau să intru în istoria lui. Domnul Severin avea perfectă dreptate când spunea că a existat o confuzie legată de acest Plan Marshall. Din nefericire, din nou, la București ca și în alte capitale regionale, nu s-a înțeles ceea ce au spus domnul Schroeder, domnul Clinton, domnul Santer (la vremea respectivă președintele Comisiei Europene) atunci când s-a lansat Pactul, când aceștia au precizat până au obosit că nu este vorba de un Plan Marshall. Ceea ce însă este de precizat după părerea mea, ca o addenda la seria dificultăților cu care se confruntă Pactul, este faptul că acesta, care într-adevăr a fost gândit ca o compensație pentru ceea ce s-a întâmplat în zonă datorită conflictelor deschise, se manifestă la acest moment pe fondul continuării chiar a situațiilor de război cald.

O zonă Volatilă

E foarte greu să construiești o infrastructură regională atunci când nu ai siguranța că banii pe care îi investești nu vor fi risipiți a doua zi de un bombardament, de un atac terorist sau de necesitatea unei noi intervenții, de tipul intervenției multinaționale care a oprit expulzarea albanezilor din Kosovo și care a stabilit în parametrii pe care îi cunoaștem starea politică a regiunii la acel moment. Balcanii sunt o zonă volatilă, dificilă din punct de vedere al investițiilor, cu riscuri foarte mari, ceea ce complică agenda Pactului de o manieră, aș spune eu, deosebit de relevantă. Pe de altă parte, aș vrea să mai spun un lucru pe care multă lume, probabil din considerente politice sau diplomatice, nu vrea să-l abordeze în discuții deschise deși tema este foarte legitimă, deschisă și sinceră, din punct de vedere al obiectivelor Pactului de stabilitate. Există o anume condiționare democratică, trebuie să fim foarte bine înțeleși cu privire la acest lucru. Dacă ne referim la exemplul dat de ministrul de externe cu privire la cazul Iugoslaviei, aceasta urmează să treacă printr-o conferință a donatorilor, în iunie, dar succesul acestei conferințe este condiționat de către Statele Unite ale Americii de anumiți pași pe care Iugoslavia trebuie să-i facă. Pactul de stabilitate nu este un *free lunch*. Pactul de stabilitate nu a fost gândit pentru că niște țări din regiune au probleme care trebuiesc rezolvate printr-o intervenție din afară, eventual o injecție de fonduri, care să le dezvolte economiile. Este vorba în primul

rând de evaluarea angajamentului față de democrație și față de valorile europene. În cazul Iugoslaviei este vorba de pași concreți în rezolvarea problemei relației cu Tribunalul internațional de la Haga și predarea lui Miloșevici acestui Tribunal. În România există o dezbatere foarte interesantă pe această temă și chiar au fost exprimate opinii legate de faptul că Iugoslavia a procedat corect atunci când a ales calea legalității interne în materie de judecare a lui Miloșevici. Eu nu vreau să spun decât că rezoluțiile Consiliului de Securitate sunt obligatorii pentru statele membre. Ele pot fi rezolvate la nivelul schemei juridice printr-o lege internă, votată de Parlamentul statului respectiv, dar sunt obligatorii conform Cartei. Iar Tribunalul Internațional de la Haga a fost înființat conform unei rezoluții a Consiliului de Securitate. De aceea, în momentul în care președintele în exercițiu al OSCE, ministrul de externe al României, face remarci de tipul celei făcute pe 2 aprilie, atunci când s-a referit la decizia domnului Kostunica de a nu-l preda pe Miloșevici Tribunalului de la Haga, arătând că domnul Kostunica știe ceea ce face pentru că e un specialist în legislație internațională și drept constituțional, și că această cale, a rezolvării pe plan intern, este cea înțeleaptă, din acel moment noi avem o problemă foarte serioasă. Problemă legată nu numai de angajamentul României față de o anume abordare la nivelul comunității internaționale cu privire la ceea ce înseamnă principiile democratice. Avem o problemă foarte serioasă în ceea ce privește gestiunea rolului pe care îl avem acum, nu numai ca țară membră a OSCE, dar și ca țară care deține președinția în exercițiu, ceea ce include acel credit, acea credibilitate pe care trebuie să o construim, inclusiv în interiorul acestor programe. Domnul Geoană a revenit după aceea, în timpul unei fericite conferințe de presă alături de Secretarul General al Consiliului Europei, când a arătat că organizația OSCE sprijină Consiliul Europei și, în acest context, a revenit asupra acestei poziții legate de necesitatea ca Miloșevici să fie, într-un fel sau altul, adus în față justiției internaționale. Am dat acest exemplu pentru că eu cred că există o astfel de condiționare democratică în ceea ce privește aplicarea Pactului de stabilitate. Statele Unite ale Americii, de pildă, au spus foarte clar că nu vor susține conferința donatorilor pentru Iugoslavia dacă aceasta nu va face pași în rezolvarea problemei relației cu Tribunalul de la Haga. Cred că acest aspect al condiționării democratice în cazul Pactului de stabilitate este foarte interesant și important în măsura în care dorim să navigăm în aceste ape tulburi. Prin urmare aș dori să-l întreb pe domnul Severin ce părere are despre acest element. Există un Pact de stabilitate *for ever*, pentru fiecare? Care, sigur, se mișcă mai greu sau mai încet. Dar care în esență ni se cuvine doar pentru că avem probleme și trebuie să fim ajutați să ne încadrăm în acest *mainstream*, în acest curs larg, principal, al Europei, sau trebuie să și



performăm. Și dacă nu putem performa la capitolul economic, dacă nu putem performa la capitolul birocrație, pentru că, sigur, suntem puțin diferiți de Europa, oare nu este cazul să ne ridicăm la nivelul acestor principii? Lucrul pe care îl putem face foarte ușor este să renunțăm la anumite declarații politice care pot arunca o umbră de îndoială cu privire la angajamentul nostru.



Dragomir Radenković
*Charge D'Affaire, Ambasada
Republicii Federale Iugoslavia*

Eu vreau, dacă îmi permiteți, să exprim câteva puncte de vedere ale Republicii Federale Iugoslavia în legătură cu Pactul de stabilitate. În primul rând aș dori să vă mulțumesc pentru invitație și să mulțumesc Institutului de Cercetări Politice și Economice și Sferei Politicii pentru că au pus această dezbateră pe agenda lor de lucru. Referitor la Pactul de stabilitate aș dori să subliniez câteva aspecte. În primul rând sunt de acord cu domnul Severin în ce privește așteptările legate de Planul Marshall, dar nu a fost cazul, nu așa s-a întâmplat. În ce privește Republica Federativă Iugoslavia, după pierderile economice mari pe care le-a avut datorită sancțiunilor economice și în special ca rezultat al bombardamentelor soldate cu daune de aproximativ 30 de miliarde de dolari, aceasta nu a avut timp să aștepte și a trebuit să facă ceva eficient pentru a-și recupera poziția economică, și, totodată, pentru a depăși perioada de stagnare și regres din ultimii zece ani. De aceea Iugoslavia nu s-a angajat în discuții profunde asupra Pactului de stabilitate dar încearcă să se ocupe de această problemă în mod pragmatic și să folosească oportunitățile pe care i le oferă Pactul de stabilitate pentru moment. Sunt de acord că o problemă importantă este reprezentată de faptul că lipsesc fondurile și că nu sunt mijloace financiare pentru investițiile legate de proiectele care ar trebui să fie puse în practică în regiune, care ar trebui implementate. Acesta ar fi unul din punctele slabe ale Pactului de stabilitate. Dar sunt totodată anumite oportunități care sunt date de Pactul de stabilitate în regiune. Dacă le analizăm ca o cooperare pe termen mediu sau lung, într-un anumit fel, acestea forțază țările din regiune să-și armonizeze sistemul legal, juridic, și să

pună în concordanță rezultatele restructurării economice cu standardele europene. Dacă aceste structuri economice și juridice ar fi armonizate între țările zonei, s-ar putea crea o bază de cooperare ulterioară în regiune. Însă această cooperare regională este o problemă nu doar a momentului actual ci și a viitorului. Pactul de stabilitate mărește, face posibilă, stimulează comunicarea între țările din regiune, fie că există sau nu fonduri suficiente. El are astfel rolul de a cunoaște mai bine nevoile reciproce, capacitățile de cooperare economică, în anumite programe de infrastructură regionale, în proiecte ce vizează sisteme de transport și așa mai departe.

Adrian Pop

Câteva foarte scurte reflecții despre identitatea Pactului de stabilitate și despre reprezentarea și așteptările vis-a-vis de acest Pact. Este foarte drept, și s-a amintit aici, pe bună dreptate, că au existat niște așteptări peste măsură când acest Pact a fost lansat. Și mă refer la mirajul Planului Marshall. Cum bine a menționat domnul Valentin Stan, această percepție nu a fost încurajată, nu s-a vorbit nicăieri în declarații de spre un nou Marshall Plan. Este însă foarte adevărat, în același timp, că s-au încurajat anumite așteptări printr-o retorică de tipul: toate statele membre vor fi egale în raport cu instituțiile internaționale, prin încurajarea inițiativei locale în promovarea proiectelor și așa mai departe.

Este tot atât de adevărat că există și o frustrare a donatorilor, care au văzut că gradul de schimbare a regiunii, implementarea reformei economice, crearea unui climat investițional propice a fost foarte lent și oricum sub așteptările lor. Aici intervine, însă, rolul Pactului de stabilitate. În ce măsură Pactul aduce acea plusvaloare în crearea acestui climat care interesează în primul rând pe donatori. Or, eu cred că tocmai aici Pactul a eșuat. Și eșuând, desigur că donatorii își pun pe bună dreptate întrebarea legitimă, în ce măsură merită să investim în continuare într-o astfel de întreprindere care nu aduce această valoare adăugată, nu aduce un plus în raport cu alte programe care oricum veneau spre zona respectivă. Acesta este un prim handicap.

Un al doilea handicap este de natură identitară. Când s-a lansat Pactul de stabilitate se spera că nu vor mai fi crize în regiune. Pe termen scurt, se dorea stabilitatea acesteia, iar pe termen lung pregătirea țărilor pentru aderarea la Uniunea Europeană. Or, Uniunea Europeană s-a mișcat mai repede, a înființat acest mecanism al stabilizării, care este procesul de stabilizare și asociere, proces care a acționat cel puțin până acum relativ bine. Macedonia, o țară aflată în continuare în criză, a semnat un astfel de Acord de stabilizare și asociere, și astfel s-a postat cu un pas înainte din perspectiva acestui obiectiv de bază al Pactului.

O altă criză identitară este legată de abordarea regională. Prin natura sa Pactul trebuia să umple golul dintre tipul de abor-



dare propus de organismele internaționale și cel propus de statele naționale. Să propună, deci, o abordare regională în rezolvarea unor probleme. Or, tocmai aici a eșuat. Pentru că, cum bine menționa și domnul Adrian Severin, avem acest joc de sumă nulă, și de multe ori abordările regionale, chiar și în domenii unde ar trebui să funcționeze, practic nu au dat rezultatele scontate. Prin urmare a eșuat chiar pe dimensiunea pe care trebuia s-o umple. Și atunci ce avem? Avem practic o triplă criză identitară, care încă nu a fost rezolvată.

Mai este un aspect pe care am uitat să-l menționez atunci când am vorbit despre frustrarea donatorilor, dar care mi se pare foarte important și pe care nimeni nu l-a atins. S-a dezvoltat o cultură a stocării banilor care vin de la Bruxelles în zonă. Există deja ONG-uri super-antrenate în acest tip de cultură, ceea ce a creat o frustrare suplimentară. În al doilea rând, există această corupție care a penetrat inclusiv în această zonă, cu conivența guvernamentală de rigoare și care pune sub semnul întrebării dorința donatorilor de a mai investi în regiune. Această criză identitară mi se pare o problemă care nu a fost încă rezolvată, nu a fost abordată corespunzător.

Adrian Severin

Voi răspunde rapid întrebărilor dar vreau să fac și câteva comentarii pe marginea a ceea ce s-a spus. În primul rând eu nu am venit aici să predau despre Pactul de stabilitate ci să învăț, să aud și alte păreri, așa încât discuția mie mi se pare foarte interesantă din acest punct de vedere. Deși nu mai eram în Guvern în momentul în care s-a lansat Pactul de stabilitate, am fost însă întâmplător destul de aproape ca să văd ce se întâmplă și să știu ce se întâmplă, pot să vă spun că Pactul nu a fost lansat pentru a rezolva problema Iugoslaviei sau problema Miloșevići. Dimpotrivă, asta a fost handicapul cu care el a plecat, pentru că era de neconceput că se poate lansa un plan a cărui filosofie este tocmai aceea de integrare, de cooperare și de dezvoltare regională, în condițiile în care o țară extrem de importantă era eliminată de pe harta acestei regiuni. Și până când harta nu s-a completat cu Iugoslavia eu cred că premisele pentru succesul acestui Pact au lipsit. Era imposibil ca acesta să aibă succes și, din



păcate, în perioada în care psihologic noi eram cei mai entuziasmați, pentru că era un lucru nou, exact în perioada aceea au fost cele mai puține posibilități ca acest proiect să reușească, pentru că, după părerea mea, lipsea una dintre țările esențiale. Și dacă aici s-au amintit proiecte care mi se par și importante, și fezabile, într-o concepție regională, cum ar fi cele legate de infrastructuri, apoi cum să construiești un proiect de infrastructură, șosele, căi de comunicație în general fără Iugoslavia. Era absolut o aberație. Sigur întrebarea avea și un alt sens. Completă nu numai din punctul de vedere al dorințelor noastre, dar și din punctul de vedere al puțințelor, pentru că dacă pe această hartă sunt zone în flăcări, harta tot incompletă este, sub aspectul condițiilor minime pentru ca un asemenea proiect să se realizeze. Dar, oricum, cel puțin, există la ora actuală o hartă completă, în concepție cel puțin. Până atunci era o hartă incompletă în concepție pentru că noi excludem de la început Iugoslavia. Eu nu cred că asta a fost obiectivul. Cred că a fost altul. Pe fondul disputelor care au avut loc între diverși membri ai NATO, în special, în legătură cu corectitudinea terapiei care s-a aplicat în Kosovo, nu cu corectitudinea diagnosticului. S-a oprit întregul proces. Lucrurile au rămas oarecum în suspensie, disputele au fost chiar dacă nu vizibile, foarte serioase, și atunci a venit Germania încercând să arate că acest tip de abordare pașnică este cel poate să aducă rezultate acolo unde deja, deși nu se recunoștea public, se accepta că terapia nu a dat rezultate. America a fost extrem de pragmatică în discuțiile care s-au purtat la data lansării Pactului de Securitate este adevărat. America a fost însă criticată de către partenerii săi și de către aliați într-unul lor li s-a părut că americanii, după ce s-au implicat în acțiunea militară, nu mai vor să se implice și în plan civil, și atunci toată lumea spunea: trebuie să fiți prezenți, trebuie să veniți, trebuie să faceți, trebuie să dregeți... Și când au venit, deși au venit oarecum trași de europeni, au venit cu soluții mult mai pragmatice, pentru că așa le e felul. Nu pentru că au avut ei un interes personal și pentru că ei au lansat acest Plan. Ei au venit într-adevăr cu soluțiile, trebuie s-o spun, cele mai pragmatice, cele mai consistente, pentru a face ca efortul să aibă un minim succes. Dar, cum spuneam și cum s-a spus în continuare de către alții, acest efort nu a avut succes, după părerea mea, din două motive: nu a avut resurse politice pentru a determina să se ia decizii cu privire la niște proiecte cu caracter cu adevărat regional și nu a avut știința de a implica sau de a cointeresa oamenii de afaceri să participe la acest proces. După părerea mea acestea două sunt lucrurile care au condus, în afară de ceea ce spuneam că la un moment dat harta era imposibil de utilizat, la eșec. Da, la eșec până la urmă, pentru că putem să vorbim de un anume eșec. Iar, pentru că s-a spus aici oarecum insinuant, s-a vorbit despre căderile OSCE-ului, eu sunt unul dintre aceia care spun foarte clar și răspicat că

OSCE-ul se află într-un moment de criză, se află într-un moment de blocaj, este o criză de adaptare la o nouă realitate. Este o criză de creștere, dacă vreți. Nu este o criză a lipsei de necesitate, dar este un moment de criză și, din punctul ăsta de vedere, ca factor politic, tocmai Adunarea Parlamentară este locul unde se poate vorbi mai liber și unde s-au făcut niște afirmații pentru întâia dată, care apoi, mă rog, au fost preluate. Eu cred că inclusiv în mobilizarea unui nou impuls politic Adunarea Parlamentară poate avea un rol mai important pentru că, sigur, această Adunare nu are, spre deosebire de parlamentele naționale, alte roluri de jucat. De asemenea, în ceea ce privește diferența între Planul Marshall și Pactul de stabilitate este că la data Planului Marshall exista frica de foamă, frica de război și frica de dispariție a piețelor. Frica de foamă și frica de război. Chiar dacă nu toți stau foarte bine, în zona asta cu mănecarea, încă frica de foamă nu este suficient de mare ca să poată să disciplineze, și frica de război, chiar dacă avem suficiente războaie, este mare pentru cei care sunt direct implicați în ele, în conflicte, dar nu este la nivelul regiunii pentru ca, de asemenea, să fie o frică disciplinatoare. Iar atunci, cei care au lansat Planul au spus vă dăm bani, ca să

depășiți aceste pericole, cu condiția să cooperați între voi, și cu condiția, și aici răspund la întrebare, să adoptați în conduita voastră internă un anumit sistem de valori, care sunt valorile democrației pluraliste. Acestea au fost cele două condiții. Cine are bani astăzi să dea în suficientă măsură pentru a impune o asemenea conduită, cine are forța politică și voința politică să impună o asemenea conduită, să o facă. Vă dăm bani dacă faceți asta și asta. Din păcate, la ora actuală, toate aceste elemente lipsesc, și atunci avem un Plan Marshall, dacă vreți, emasculat. Ultima chestiune, cu Moldova. Eu nu cred că introducerea Moldovei poate aduce pe ușa din dos o extra-influență a unui stat, vă gândiți probabil la Rusia sau la Comunitatea Statelor Independente. Nu cred și nu văd cum. Dimpotrivă, cred că dacă lucrurile ar merge bine, ea ar putea să constituie, această introducere, o ancoră, pentru legarea unui stat mic, din constelația aceasta a Comunității Statelor Independente, de valorile europene, fără ca asta să fie o acțiune anti Comunitatea Statelor Independente, ci pur și simplu o acțiune care să dea mai multă stabilitate întregii regiuni, inclusiv la granița sau la marginea acestei comunități.

Editorii mulțumesc pentru sprijinul acordat la editarea și publicarea acestui supliment:

GREY WORLDWIDE

Suplimentul conține transcrierea discuțiilor mesei rotunde *Pactul de stabilitate. Problemă sau soluție?* organizată în data de 23 mai 2001 de către Institutul de Cercetări Politice și Economice și Fundația "Societatea Civilă" cu sprijinul:

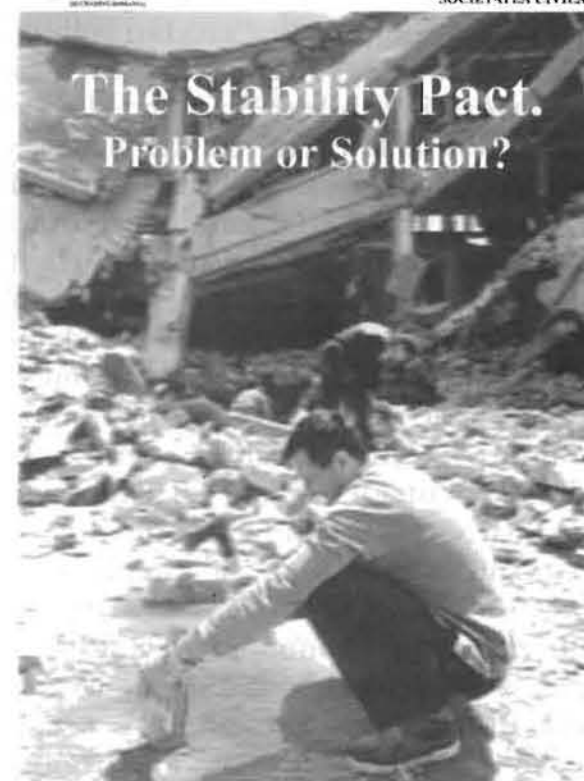
The German Marshall Fund
of the United States

Charles Stewart
MOTT FOUNDATION

NATO Office of
Information and Press

IPER

FUNDAȚIA
"SOCIETATEA CIVILĂ"



MOTT FOUNDATION
The German Marshall Fund of the United States
NATO Office of Information and Press

Sfera Politicii

Editorial Board: Călin Anastasiu, Daniel Chirot, Dennis Deletant, Anneli Ute Gabanyi, Gail Kligman, Dan Oprescu, Vladimir Tismăneanu, G.M. Tamas
Redactor-șef: Stelian Tănase; Redactor-șefi adjuncți: Mihai Chioveanu, Dragoș Petrescu; Secretar de redacție: Cristina Maria Panțiru
Colectiv redacțional: Valentin Stan, Laurențiu Ștefan Scalat, Adrian Cioroianu
Grafică și Tehnoredactare: Liviu Stoica

Ilustrația de pe copertă aparține lui J.J. Grandville, din cartea "Another world" de Plinius cel tânăr (1847).